

UNITATEA ȘI INDEPENDENȚA NAȚIONALĂ, IMPERATIVE ISTORICE ALE POPORULUI ROMÂN

„Întreaga istorie a poporului român se înfățișează ca istoria unor neconținute lupte de clasă, a bătăliilor purtate de masele populare pentru libertate și dreptate socială, pentru apărarea ființei naționale și neatîrnare, pentru progres și civilizație“.

(Programul P.C.R., p. 29).

Frumusețea și originalitatea construirii socialismului în România își are o temeinică bază istorică.

Congresul al XI-lea al Partidului Comunist Român a adoptat Programul de făurire a societății socialiste multilateral dezvoltate și înaintare a României spre comunism, care trasează direcțiile fundamentale ale activității partidului pe o perioadă de 20—25 de ani, pornind de la interesele întregului nostru popor, ale dezvoltării societății românești, înfloririi țării, a națiunii noastre socialiste, asigurând făurirea în România a celei mai înaintate și mai drepte societăți, societatea comunistă.

Însăși structura Programului ne indică pregnant faptul că Partidul Comunist Român, pentru definirea unei clare perspective revoluționare, pornește de la condițiile istorice, sociale și naționale specifice, precum și de la necesitățile obiective ale revoluției tehnico-științifice contemporane, pentru a întări încrederea întregului popor în cauza socialismului, în victoria luptei pentru colaborare internațională și pace. În acest context, înțelegem motivul pentru care întreaga dezvoltare a României în următoarele 2—3 decenii este fundamentată în Program pe temeinica bază de granit a istoriei multiseculare a patriei cu bogatele ei tradiții progresiste de lupte și strădanii pentru dreptate socială, unitate, independență și suveranitate națională.

Se desprinde deci, cu claritate, ideea fundamentală privitoare la necesitatea obiectivă a cunoașterii aprofundate de către întregul nostru popor, în special de tineret, a minunatului trecut de glorie al patriei. Aceasta formează una dintre trăsăturile de bază ale conștiinței socialiste a națiunii noastre.

Tovarășul Nicolae Ceaușescu arăta: „În perioada făuririi societății socialiste multilateral dezvoltate un rol tot mai important are activitatea teoretică, ideologică și politică, munca educativă de formare a omului nou, constructor conștient al noii orînduiri sociale“¹.

În sprijinul acestui deziderat, istoria zbuciumatului pămînt românesc aduce un substanțial aport constructiv, în contextul căruia înțelegem într-o lumină reală evocarea — cu larg caracter de masă — a unora sau altora dintre marile momente ale gloriosului nostru trecut.

La 9 mai 1975, întreaga noastră națiune angajată plenar în marea operă de construire a societății socialiste multilateral dezvoltate pe meleagurile României, sub încercata conducere a Partidului Comunist Român, sărbătorește într-o unanimitate de avînt patriotic două momente cardinale ale istoriei sale moderne:

---

¹ Nicolae Ceaușescu, *Cuvîntare la a 30-a aniversare a Academiei „Ștefan Gheorghiu“*, în *Anale de istorie*, anul XXI, 2/1975, p. 7.

98 de ani de la proclamarea independenței de stat depline a poporului român și 30 de ani de la victoria popoarelor asupra Germaniei hitleriste.

Moment crucial în istoria milenară a poporului român, în lupta pentru libertate națională, cucerirea independenței depline a fost rezultatul acumulării unor necesități obiective hotărâtoare pentru progresul țării, al unui proces îndelungat și complex de dezvoltare a societății românești.

Lupta împotriva oricărei dominații străine a reprezentat o permanență a manifestării poporului român pentru păstrarea ființei sale naționale și neatîrnare, pentru înfăptuirea unității statale și afirmarea lui suverană în viața internațională.

Puternic ancorată în realitățile vieții, conștiința românității s-a dezvoltat pe fondul etnic comun al tuturor teritoriilor locuite de români. Datorită acestui fapt lupta pentru conservarea ființei naționale, pentru unitatea și independența țării a constituit o coordonată majoră a istoriei medievale și moderne a românilor. Aceste mărețe idealuri de unitate și independență națională au împrumutat permanent steagurile de luptă ale maselor populare, le-au înzecit forțele, făcându-le să înscrie, sub conducerea unor iluștri voievozi și comandanți de oști, ca Mircea cel Bătrîn, Ioan de Hunedoara, Vlad Țepeș, Ștefan cel Mare, Mihai Viteazul, Ioan Vodă cel Viteaz și alții, pagini de adevărată epopee în lupta dusă împotriva opresiunii străine, pentru apărarea gliei strămoșești. După unirea din 1859, procesul istoric românesc evidențiază cu pregnanță faptul că progresele înregistrate în toate domeniile de activitate de către tînărul stat român deveniseră incompatibile cu anacronismul suzeranității otomane și protectoratul puterilor europene, că se maturizaseră toate condițiile pentru obținerea neatîrnării țării.

Dar cadrul intern al momentului proclamării deplinei independențe de stat a României deosebit de favorabil acesteia nu este decît o parte a fundalului politic sud-est european, în care el se încadrează obiectiv.

Fundalul politic general al sud-estului Europei este pregnant conturat, în acea perioadă, de puternica criză a sistemului dominației otomane în zona balcanică, determinată de intensificarea mișcării de eliberare a popoarelor — răscoalele din Bosnia, Herțegovina și Bulgaria, războiul împotriva Turciei dus de Serbia și Muntenegru, amploarea puternicii mișcări populare din România pentru obținerea independenței —, de izbucnirea războiului ruso-turc din 1877.

Situația explozivă din zona balcanică oferea Imperiului țarist un prilej deosebit de propice pentru a înlătura dominația otomană din această zonă, totodată întărindu-și propriile poziții. Acest context politico-istoric, caracterizat prin acțiunile antiotomane ale guvernului țarist, servea interesele vitale ale popoarelor din sud-estul Europei, ușurîndu-le lupta lor de eliberare.

Convins că independența de stat putea fi obținută numai pe calea armelor, guvernul român s-a orientat spre alianța cu Rusia, încheind cu aceasta Convenția de la 4 aprilie 1877.

În acest context, la 9 mai 1877 Adunarea Deputaților a proclamat la București, independența de stat a țării.

Cu o limpezime de cristal, Programul P.C.R. precizează: „Rezultat al luptei eroice a armatei române împotriva imperiului otoman, al voinței ferme de libertate și neatîrnare a poporului nostru, care și-a dovedit încă o dată marea capacitate de luptă — dobîndirea independenței naționale a dat un nou și pu-

ternic imbold dezvoltării economice și sociale a țării, a exercitat o profundă în-
riurire asupra întregii evoluții istorice a României pe drumul progresului social,
a permis afirmarea tot mai viguroasă a poporului nostru ca națiune de sine stă-
tătoare”².

Legitățile obiective ale dezvoltării istorice impuneau cu acuitate definitivă-
rea procesului de formare a statelor naționale aflate încă sub dominația marilor
imperii europene. În lupta popoarelor bătrînului continent pentru autodeterminare
națională și scuturarea dominației străine se încadrează și lupta maselor populare
din România și din celelalte teritorii românești aflate sub dominație străină, pen-
tru formarea statului național unitar român. Istoria demonstrează că formarea
statului național unitar român prin unirea Transilvaniei cu România, la 1 decembrie
1918, nu a fost rezultatul unui eveniment întâmplător, de conjunctură, al înțele-
gerilor intervenite la masa tratativelor, ci înfăptuirea firească a visului secular
de unitate al poporului nostru, pentru care au luptat cu mari jertfe generații de
înaintași, „împlinirea unei necesități obiective a însăși dezvoltării istorice”³.

Nota caracteristică a perioadei interbelice în România o constituie lupta de
clasă și cea pregnant antifascistă a maselor populare conduse de către Partidul
Comunist Român.

În această situație, puterile fasciste ne vor impune Dictatul de la Viena, din
30 august 1940, prin care partea de nord-vest a Transilvaniei a fost dată Unga-
riei horthyste.

„Politica de cedare și capitulare în fața Germaniei pe plan internațional, cît
și politica antinațională a cercurilor celor mai reacționare din România, instau-
rarea dictaturii militaro-fasciste, în septembrie 1940, au deschis calea aservirii
complete a țării noastre de către Germania hitleristă. A început cea mai neagră
perioadă din istoria modernă a României”⁴, precizează Programul P.C.R.

Abia trecuseră două decenii de la sfîrșitul primului război mondial, care anga-
jase în conflagrație 28 de țări cu o populație totală de 1,5 miliarde de locuitori,
dintre care au fost mobilizați pe teatrele de operațiuni circa 74 de milioane
de oameni, războiul soldîndu-se cu mari distrugerii de bunuri materiale și cu
pierderea a 9 milioane de vieți omenești (numai Germania a pierdut 2 milioane,
ceea ce reprezintă un om la 35 locuitori) și, din nou, norii negri ai războiului
amenințau omenirea⁵.

Politica imperialistă de reîmpărțire a lumii și de dominație mondială, pro-
movață de Germania nazistă și aliații ei, a dus la dezlănțuirea celui de al doilea
război mondial, gigantică catastrofă a umanității care a cuprins în virtejul ei ni-
micitor 80% din populația globului, provocînd uciderea, rănirea sau mutilarea
a peste 50 de milioane de oameni precum și uriașe distrugerii de valori materiale
și culturale⁶.

² Programul Partidului Comunist Român de făurire a societății socialiste multi-
lateral dezvoltate și înaintare a României spre comunism, Ed. Politică, Buc. 1975,
p. 34.

³ Ibidem, p. 37—38.

⁴ Ibidem, p. 45.

⁵ George Protopopescu, *Cu ce efective staționează trupele străine în țările
europene?*, în Tribuna Propagandistului, nr. VI, Cluj, aprilie 1974, p. 107.

⁶ Ibidem.

Rînd pe rînd forțele fasciste au atacat și cotropit în Europa: Austria (martie 1938), Cehoslovacia (septembrie 1938 și martie 1939), Polonia (septembrie 1939), urmînd, în 1940, Danemarca, Norvegia, Belgia, Olanda, Luxemburg, Franța, iar în 1941, Jugoslavia și Grecia, în timp ce Japonia militaristă dezlănțuise agresiunea pentru cotropirea Chinei și a celorlalte popoare din Extremul Orient. Dominînd aproape toate țările bătrînului continent, naziștii au instaurat un regim de jefuire a resurselor naționale ale popoarelor, au organizat exterminarea a milioane de oameni în lagăre ale morții, au instituit teroarea sălbatică, lichidarea oricăror drepturi și libertăți democratice.

În acea perioadă de grele încercări, lupta pe viață și pe moarte împotriva fascismului cotropitor, pentru zdrobirea lui definitivă, a devenit problema fundamentală pentru toate forțele revoluționare, democratice, patriotice, naționale, pentru toate popoarele, condiție sine-qua-non a supraviețuirii lor și a salvagărdării civilizației umane. Războiul dus de popoare și de state împotriva agresorilor fasciști a fost, de la început, un război drept, de salvare a omenirii de la cel mai grav pericol cunoscut pînă atunci. Din această necesitate vitală s-a născut coaliția antihitleristă, care și-a lărgit an de an rîndurile, ajungînd să unească, în decursul desfășurării războiului, peste 50 de state, dintre care URSS — atacată la 22 iunie 1941 —, S.U.A. — atacată de Japonia la 7 decembrie 1941 și Anglia, care împreună cu Franța, Noua Zeelandă, Australia și India, declarase război Germaniei hitleriste încă de la 3 septembrie 1939. În nefasta conjunctură a anilor 1939—1940, în România a fost instaurată dictatura militară-fascistă la 6 septembrie 1940, țara fiind subordonată intereselor Germaniei naziste, fapt ce i-a afectat grav independența națională.

Lupta antifascistă desfășurată de poporul român s-a transformat într-o amplă mișcare de rezistență, cuprinzînd cercuri politice și pături sociale extrem de diverse. În fruntea acestei rezistențe s-a situat clasa muncitoare condusă de partidul său de avangardă, Partidul Comunist Român.

Intrată în marea conflagrație, Uniunea Sovietică, care a purtat pe umerii săi greul războiului, aducînd contribuția hotărîtoare la zdrobirea agresorilor și obținerea victoriei, a fost forța fundamentală a coaliției antihitleriste. Frontul sovieto-german a constituit, începînd de la 22 iunie 1941 și pînă în mai 1945, teatrul de operațiuni cel mai important. Pe acest front au fost nimicite 607 divizii hitleriste, însumînd 10 milioane de oameni din totalul de 13.600.000 pierduți de Germania nazistă, 77.000 avioane, 48.000 de tancuri și tunuri de asalt, 167.000 piese de artilerie, etc⁷. În crîncena încheștare cu dușmanul, popoarele sovietice, Armata Roșie au dat cele mai mari jertfe — peste 20 de milioane militari și civili⁸.

În teritoriile ocupate sau aflate sub dominația agresorilor de la Oceanul Atlantic și pînă la Oceanul Pacific, de la Oceanul înghețat de Nord și pînă în inima Africii, a fost organizată mișcarea de rezistență antifascistă care a cuprins forțe sociale și grupări politice dintre cele mai diverse, unite prin obiectivul comun al înfrîngerii agresorilor.

⁷ Gen. colonel Ion Coman și Gen. maior dr. Constantin Olteanu, *Învățămintele istorice ale victoriei popoarelor asupra fascismului*, în *Anale de istorie*, anul XXI, nr. 2/1975, p. 22—23.

⁸ *Idem*, p. 23.

Luptătorii din rezistență, în frunte cu comuniștii, au dat puternice lovituri cotropitorilor, slăbindu-le continuu forțele și grăbind înfringerea acestora.

În giganticul front al luptătorilor antifasciști, o contribuție importantă a adus și poporul român. Partidul Comunist Român, exponent fidel al intereselor naționale, s-a împotrivit de la început războiului declanșat de Reichul hitlerist împotriva Uniunii Sovietice, în care a fost angajată și țara noastră, împotriva voinței poporului român. El a organizat — în forme variate și cu participarea celor mai largi pături și categorii sociale — lupta pentru răsturnarea regimului militar-fascist și instaurarea unui guvern democratic constituțional, pentru eliberarea părții nord-vestice a Transilvaniei, pentru alăturarea României la coaliția forțelor antihitleriste.

În vederea realizării acestor obiective majore, P.C.R., a militat, cu consecvență și hotărâre, pentru unitatea de acțiune a clasei muncitoare în jurul căreia să se închege Frontul Național Antihitlerist al poporului român. În acest context, înțelegem făurirea întregului sistem de alianțe politice, care cuprindea toate forțele nefasciste din România, ca Frontul Patriotic Antihitlerist (P.C.R., Frontul plugarilor, Uniunea patrioților, Partidul Socialist-țărănesc, Madosz și, temporar, Partidul Social-Democrat), constituit în toamna anului 1943; Frontul Unic Muncitoresc (P.C.R. și P.S.D.), făurit la jumătatea lunii aprilie 1944; Coaliția Național Democratică (P.C.R., P.S.D., Frontul plugarilor, Uniunea patrioților, Madosz, Partidul Socialist-țărănesc, Partidul Național-democrat și Gruparea liberă tătarăsciană) în mai 1944; Blocul Național Democratic (P.C.R., P.S.D., P.N.Ț. și P.N.L.) realizat în iunie 1944, și înțelegerea cu Palatul regal, cu care se stabiliseră contacte încă din vara anului 1943. O importanță majoră a fost acordată de către P.C.R. legăturilor cu numeroși generali și ofițeri superiori, pentru atragerea armatei alături de forțele patriotice.

Lupta popoarelor cotropite de fasciști pentru cucerirea libertății, strălucitele victorii ale Uniunii Sovietice, izbînzile celorlalte forțe ale coaliției Națiunilor Unite, au determinat intensificarea mișcării de rezistență antifascistă din România, regimul de dictatură militară-fascistă intrînd într-o criză acută, țara devenind un adevărat vulcan gata de erupție.

În această conjunctură, folosind condițiile militare favorabile create prin spargerea frontului german din nord-estul României de către armata sovietică, P.C.R., în colaborare cu celelalte forțe democratice antihitleriste, au declanșat — la 23 august 1944 — insurecția națională armată antifascistă și antiimperialistă.

Executînd întocmai ordinele primite, întreaga armată română — spre onoarea ei fără nici o defecțiune — a întors armele împotriva Reichului nazist. În perioada 23—31 august au luat parte la lupte împotriva trupelor germane 37 de divizii, centrele de instrucție, școlile militare, regimentele de grăniceri, unități de jandarmi, formațiuni de luptă patriotice, premilitari și altele, însumînd un efectiv de peste 455.000 de oameni. Aproximativ 8.500 de ostași, ofițeri și soldați au plătit un cumplit tribut de sînge în înfruntarea cu fasciștii, căzînd morți sau răniți. La rîndu-i, inamicul a pierdut 61.455 de oameni, între care peste 5.000 de morți.

Insurecția din august 1944, soldată cu răsturnarea dictaturii antonesciene, ieșirea României din războiul hitlerist și alăturarea ei, cu toate forțele, Națiunilor Unite — într-un moment cînd soarta războiului nu era încă complet clarificată — a avut urmări importante pentru desfășurarea ulterioară a acestuia în Europa

sub raport militar-strategic, economic, politic și moral, apropiind momentul înfringerii Germaniei naziste⁹.

Începînd cu după amiaza zilei de 23 august 1944 și pînă la 9 mai 1945, timp de 260 de zile, armata română a pătruns peste 1.000 km în dispozitivul inamic, de la culoarul pontico-danubian pînă în apropiere de Praga; a străbătut 17 masive muntoase, a forțat 12 cursuri mari de apă, a eliberat peste 3.800 de localități și alte așezări, dintre care 53 orașe, producînd inamicului pierderi care s-au cifrat la 118.000 militari luați prizonieri și la peste 18.000 de morți. Efectivul total cu care armata română a participat la războiul împotriva Germaniei naziste se cifrează la peste o jumătate de milion de oameni. Pentru eroismul deosebit pe cîmpurile de luptă, peste 300.000 de militari români au fost decorați cu ordine și medalii de război românești, sovietice, cehoslovace și maghiare.

În cursul luptelor comune duse umăr la umăr cu armata sovietică pentru eliberarea deplină a patriei noastre, a Ungariei și Cehoslovaciei de sub ocupația nazistă, s-au pus bazele colaborării frățești dintre ostașii români și sovietici, s-au cimentat relațiile de prietenie dintre poporul român și popoarele Uniunii Sovietice.

Eroismul în luptă al armatei române și-a găsit consacrarea și în citarea a numeroase unități și mari unități prin ordine de zi de către comandamentul român, ca și prin 7 ordine, 21 comunicate de război sovietice, 2 documente ale comandamentului Frontului 2 Ucrainian și alte numeroase ordine ale unor mari unități ale armatei sovietice cu care forțele române au cooperat în operații și lupte. Pierderile armatei române s-au cifrat la cca. 167.000 de oameni (morți, răniți și dispăruți)¹⁰.

Efortul armatei române pentru zdrobirea Germaniei naziste a fost inseparabil legat de munca și lupta întregului popor, mobilizat de P.C.R. sub lozincă: „Totul pentru front, totul pentru victorie!” Economia românească a fost pusă, în întregime, în slujba acestei cauze nobile. Contribuția economică a țării noastre la înfringerea celui de al treilea Reich s-a cifrat cu mult peste un miliard de dolari (valută 1938), ceea ce echivalează cu cel puțin de patru ori veniturile bugetare ale României în exercițiul bugetar 1937/1938.

Contribuția României la războiul antihitlerist a fost recunoscută și elogiată pe plan internațional de guverne ale țărilor din coaliția antihitleristă, de numeroase personalități politice și militare.

În pofida efortului de război al țării, României nu i-a fost recunoscută cobeligeranța, fiind tratată ca o țară învinsă, ceea ce a provocat numeroase greutăți atît pe planul vieții politice interne, cît și în situația internațională.

Au trecut de-atunci 31 de ani. Procesul revoluționar inaugurat de momentul istoric al insurecției armate din august 1944 și amplificat de războiul dus împotriva fascismului a dat roade bogate pe pămîntul României contemporane.

Lupta P.C.R., sprijinită pentru realismul și justețea ei de întregul nostru popor, a fost încoronată de marea realitate a lumii contemporane — România socialistă!

⁹ Constantin Căzănișteanu, Mihail E. Ionescu, *Insurecția națională antifascistă armată din România — Eveniment strategic de mare însemnătate în desfășurarea ultimului conflict mondial*, în *Revista de istorie* nr. 5/1974, p. 683—696; Dumitru Tuțu și Ion Fetcu, *Participarea Armatei Române la înfăptuirea insurecției naționale antifasciste*, în *Revista de istorie* nr. 7/1974, p. 1025—1037.

¹⁰ *România în războiul antihitlerist*, Editura Militară, Buc. 1966.

Vehiculînd cu o pondere mereu crescîndă, în schimbul de valori materiale și culturale ale contemporaneității, patria noastră — liberă și suverană — militează neabătut pentru o lume nouă a dreptății, independenței și suveranității tuturor popoarelor mari și mici. Glasul hotărît al președintelui Nicolae Ceaușescu, reprezentînd opinia tuturor comuniștilor, a întregii noastre națiuni socialiste, răsună de-a lungul și de-a latul meridianelor terrei în slujba unei lumi fără războaie, a unei lumi care dorește progresul, dezvoltarea civilizației la nivelul marii revoluții tehnico-științifice contemporane.

Preocuparea de a cinsti marile momente din istoria patriei, tradițiile de luptă ale înaintașilor, ale tuturor acelor care și-au închinat viața slujirii nobilei cauze a emancipării sociale și naționale a poporului nostru, a luptei sale pentru unitate și independență națională, a devenit, în ultimii ani, parte integrantă a politicii Partidului Comunist Român.

Evocarea acestor evenimente la 9 mai 1975 — Ziua Victoriei — în etapa de intensă activitate a întregului popor român angajat în procesul edificării societății socialiste multilateral dezvoltate și înaintării patriei spre comunism, direcționat de documentele programatice ale Congresului al XI-lea al partidului, evidențiază încă odată continuitatea marilor tradiții ale României contemporane, hotărîrea partidului nostru de a ridica pe noi trepte de cultură și civilizație tot ceea ce a fost valoros în trecutul de muncă și de luptă al țării, de la origini și pînă în zilele marilor împliniri contemporane.

Dacă prima decadă a lunii mai 1975 a deținut avanscena preocupărilor spiritual-istorice cu întreaga gamă educațională privind evenimentele legate de împlinirea a 98 de ani de la obținerea independenței naționale a României și a 30 de ani de la Victoria asupra fascismului, ultima decadă a lunii „florilor“ a fost dedicată unui alt eveniment de majoră semnificație din istoria patriei — 375 de ani de la Unirea Țărilor Române de către Mihai Viteazul.

Genial în gînd și acțiune, mare în șirul străluciților voievozi și conducători de oști români, Mihai Viteazul, primul făuritor în anul 1600 al unirii sub același sceptru a Țării Românești, Transilvaniei și Moldovei, a devenit în curgerca vremurilor — prin semnificația măreței sale fapte — una dintre cele mai fascinante personalități ale trecutului românesc. Realizînd, în același timp, unitatea și neatîrnarea țărilor române, obiective vitale pentru conservarea existenței noastre naționale, actul său — deși cu o durată atît de scurtă — a devenit o permanență politică românească, luînd treptat valoare de simbol al luptei de eliberare națională.

Amintirea împlinirii marelui vis național, realizat de Mihai, a „luminat ca un stîlp de foc căile destinului românesc“¹¹, servind drept crez politic generațiilor ce i-au urmat pînă la victoria finală. Datorită permanenței ideii de unitate și independență națională, profund implantată în gîndirea politică românească, a forței sale de atracție, „opera din 1600 a lui Mihai Viteazul s-a încorporat ca unul din cei mai de seamă factori ai conștiinței naționale a poporului român“¹².

¹¹ Ion Lupaș, *Istoria unirii românilor*, ediția II-a, Buc. 1938, p. 152.

¹² Constantin Căzănișteanu, *Mihai Viteazul și Unirea din 1600 în conștiința și tradițiile poporului român*, în *Anale de istorie*, anul XXI, nr. 2/1975, p. 85.

Pornit din inima Olteniei, Mihai Viteazul, în pragul a două veacuri (XVI—XVII), înscrie pe răbojul istoriei românești faptele care au zguduit lumea europeană de la Înalta Poartă otomană până în somptuoasele cabinete ale lui Rudolf al II-lea. Sint suficiente citeva „amintiri” lăsate istoriei patriei de acest deschizător de drumuri. Călugăreni (1595), Șelimbăr (1599), iată nume ce trebuiesc știute de orice copil și om matur pentru că reprezintă simboluri istorice. Harta cu luptele lui Mihai conținând în fond atita originalitate tactică și strategică și atit eroism și dîrzenie în lupte, este un mozaic de strădanii pentru a realiza ceea ce apare pe sigiliul său din 1600: stema celor trei țări românești unite. Va muri, trădat, în colbul pămîntului transilvan pe cîmpia de lingă Turda, dar va trăi în veci în inimile românilor de pretutindeni. Poeții înfiorați de caldul său patriotism îi vor închina versuri, marele Bălcescu îi va da suprem omagiu — opul —, pe care moartea-i prematură îl va lăsa neterminat, N. Iorga îl va așeza pe înălțimile veacului în care și-a desfășurat epopeea, istoricii noștri actuali se străduiesc, privindu-l prin optica materialist-istorică, să-i înfățișeze faptele așa cum le-a săvîrșit acum 375 de ani¹³.

Numele marelui voievod va fi prezent în toate momentele înălțătoare pe care le va trăi poporul român, după strălucita epopee a Viteazului.

Mari domnitori ca: Matei Basarab, Mihnea al III-lea și Șerban Cantacuzino în Țara Românească, Vasile Lupu și Gheorghe Duca în Moldova sau principii transilvăneni Gabriel Bethlen, Gheorghe Rákóczi I și II, vor căuta, fără succes, însă, să-i urmeze exemplul. Împrejurările le-au fost potrivnice, iar marile calități ale Viteazului poate le lipseau, mulțumindu-se cu realizarea unor legături mai mult sau mai puțin temporare, între teritoriile românești¹⁴. În perioada desfășurării revoluționare din anii 1848—1849, s-a subliniat cu deosebită acuitate, ca un simbol, fapta măreață a lui Mihai. Iar, cu ocazia Unirii din 1859, numele meteorului istoriei românești alături de cel al lui Ștefan cel Mare, a constituit lait-motivul entuziasmului general patriotic, ca dealtfel și în clipele marelui avînt de eroism din 1877.

La 14/27 august 1916, România intra în primul război mondial, cu scopul bine definit — făurirea statului național unitar. Cu această ocazie, la 15/28 august 1916, în proclamația către poporul român, se arată: „După vremi îndelungate de nenorociri și grele încercări, înaintașii noștri au reușit să întemeieze Statul Român prin Unirea Principatelor, prin războiul Independenței, prin munca lor neobosită pentru renașterea națională. Astăzi, ne este dat nouă să întregim opera lor, închegînd pentru totdeauna ceea ce Mihai Viteazul a înfăptuit numai pentru o clipă: Unirea Românilor de pe cele două părți ale Carpaților (subl. n.)...”¹⁵

Așadar, „prezența” Viteazului și în acest moment istoric de majoră importanță este revelatoare pentru teza noastră — simbolul Mihai! Mai mult, cu scopul de-a răsplăti eroismul românesc în lupta pentru independență și unitate națională, s-a creat la 21 decembrie 1916, ordinul militar care-i purta numele — „Mihai Viteazul”, simbol de înaltă vitejie în fața dușmanului. În 1926, cu ocazia aducerii capului lui Mihai de la Iași, unde a fost dus în anii refugiului, înapoi

¹³ George Protopopescu, *Vestigii ale tradițiilor militare românești în Muzeul de istorie al Transilvaniei*, în *Acta Musei Napocensis*, vol. V/1968, p. 566.

¹⁴ Constantin Căzănișteanu, op. cit., p. 86.

¹⁵ M. St. M., *România în războiul mondial 1916—1919*, vol. I, Imprimeria Națională, Buc., 1934, p. 14.

la Mănăstirea Dealul, eroului i s-a decernat, post mortem, ordinul „Mihai Viteazul“, clasa I-a, suprema distincție românească de eroism¹⁶.

În augustul fierbinte al lui 1944, victoria insurecției — organizată și condusă de P.C.R. — și alăturarea României Națiunilor Unite, determinară revenirea în conștiința națională a numelui marelui erou român, creînd un puternic elan patriotic în lupta pentru unitatea și independența națională.

Așadar, timp de 375 de ani, în toate momentele cardinale ale istoriei românești — la izbîndă și înfrîngere — Mihai Viteazul a fost prezent în tradițiile și în simțirea poporului român, care a văzut în eroul asasinat mișelește pe Cîmpia Turzii, un mare erou național, și o pildă mereu trează. Puterea mărețului său exemplu dădea aripi întregului nostru popor în clipele grele ale istoriei sale, iar marea sa faptă înaripa masele în lupta pentru unitate și independență națională.

Viața și grandioasele fapte ale Viteazului au stîrnit uimirea contemporanilor, admirația plină de înflăcărare a urmașilor, au devenit un puternic factor al conștiinței politice românești. Mihai a întruchipat ca nimeni altul năzuințele românilor spre unitate, spre suveranitate și independență națională, realizînd întîia oară un stat unic românesc pe întinsul vetrei strămoșești dacice, devenind astfel un simbol al tuturor românilor.

Tradiția faptei sale pline de măreție a fost preluată — ca una dintre cele mai progresiste — și ridicată pe cele mai înalte culmi de către stegarul luptei poporului nostru pentru făurirea celor mai înaintate aspirații ale sale — Partidul Comunist Român.

La glorioasa aniversare a 375 de ani de la prima unire politică a țărilor române, la Alba Iulia, tovarășul Nicolae Ceaușescu arăta printre altele: „Istoria însăși a confirmat justetea și necesitatea obiectivă a actului săvîrșit de Mihai Viteazul, prin realizarea ulterioară a idealului său — ideal al tuturor românilor — prin înfăptuirea în epoca modernă a statului național român unitar. Iată de ce Mihai Viteazul rămîne o figură luminoasă, progresistă în cartea de aur a poporului român“¹⁷.

La 375 de ani de la prima unire politică a țărilor române, Mihai rămîne marele simbol al voinței poporului de a trăi liber și unit într-o țară independentă și suverană.

Ecoul istoric al marilor evenimente aniversate în maiul acestui an, plin de profunde semnificații, a oferit întregului nostru popor, și în special istoricilor, momentul unei retrospective plenare. Ca principal rezultat, s-a putut desfășura o largă acțiune educațională, pe toate canalele posibile, care a avut drept rezultat fixarea unor trainice coordonate ale conștiinței socialiste a întregului nostru popor și, în special, a tineretului.

În această largă optică, trebuiește privită ca o necesitate obiectivă, continuarea acțiunii de cunoaștere aprofundată a trecutului românesc, care oferă puternice pîrghii în ce privește făurirea omului nou — constructorul comunismului pe plaiurile Mioriței.

¹⁶ Constantin Căzănișteanu, op. cit., p. 96, 98; *Revista infanteriei*, anul XXXV, nr. 350, aprilie 1931, p. 185—186; *Monitorul oficial*, nr. 223 din 25 dec. 1916/7 ianuarie 1917, p. 7 517.

¹⁷ Nicolae Ceaușescu, *Cuvîntare la grandioasa adunare populară, consacrată împlinirii a 375 de ani de la prima unire politică a țărilor române și sărbătoririi orașului bimilenar*, în *Anale de istorie*, anul XXI, nr. 3/1975, p. 5.

Viața demonstrează justețea liniei Partidului Comunist Român în întreaga actualitate și perspectivă economică și social-politică a României contemporane iar sarcina de bază a istoricilor este aceea de-a aduce în fața națiunii noastre minunatul trecut cu întreaga-i gamă de tradiții progresiste, bază a formării și educării clocotitoarei pasiuni umane spre mai bine, spre cele mai înalte trepte ale civilizației.

GEORGE PROTOPOPESCU